

Opetushallitus
kirjaamo@oph.fi

Lausuntopyyntöne 27.4.2018 OPH-1027-2018

JULKISTEN JA HYVINVOINTIALOJEN LIITTO JHL RY:N LAUSUNTO KASVATUS- JA OHJAUSALAN AMMATTITUTKINNON PERUSTEIDEN LUONNOKSESTA

JHL kiittää mahdollisuudesta osallistua kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnon kehittämiseen. JHL on ottanut osaa ammattitutkintoa valmistelleen työryhmän toimintaan ja työpajoihin. Lausunnossaan liitto esittää huomioita, jotka ovat olennaisia työelämän näkökulmasta ja heijastavat alan työntekijöiden ammatillisia tarpeita. JHL lähtökohtaisesti kannattaa esitettyä kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkintoa mutta edellyttää, että koulunkäynninohjaajan ja perhepäivähoitajan tutkintonimikkeet säilytetään. Lisäksi koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisala tulisi nimetä siten, että osaamisalan nimestä käy ilmi, että kysymyksessä on koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamiseen perehdyttävä opintokokonaisuus.

Ammattinimikkeet tulisi säilyttää

Perustutkinnosta poiketen kasvatuksen ja ohjauksen ammattitutkinto ei sisällä tutkintonimikkeitä. JHL näkee tämän ongelmallisena ja edellyttää, että koulunkäynninohjaajan ja perhepäivähoitajan tutkintonimikkeet säilytetään. Perhepäivähoitajille sekä koulunkäynninohjaajille ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajille tutkintonimikkeet ovat tärkeä osa ammatillista identiteettiä. Tutkintonimikkeen saavuttaminen motivoi alalle opiskelua ja kiinnittää opiskelijoita alaan.

JHL esittää, että koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamisen osaamisala johtaa tutkintonimikkeeseen *koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja*.

JHL esittää, että perhepäivähoidon osaamisala antaa tutkintonimikkeen *perhepäivähoitaja*.

Koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisala – ohjaamisen merkityksen tunnustaminen

Ammattitutkinnon perusteluonnoksessa koulunkäynninohjaajien ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien osaamisala on nimetty ”koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisalaksi”. JHL katsoo, että osaamisalan nimessä tulisi ehdottomasti mainita ohjaaminen.

Enemmistö opettajan rinnalla työskentelevistä ohjaajista ja avustajista työskentelee kouluissa koulunkäynninohjaajan nimikkeellä. Nimike kuvaa ytimekkäästi ja selkeästi tehtävän keskeisen sisällön sekä havainnollistaa opettavan opettajan ja ohjaavan koulunkäynninohjaajan välistä työnjakoa.

Ohjaamisen keskeisyys on tunnustettu myös käsillä olevan tutkintoluonnoksen ammattitaitovaatimuksissa, joissa koulunkäynninohjaajan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan osaamistavoitteiden yhteydessä käytetään seuraavia ilmaisuja: oppimistilanteiden ohjaaminen, ryhmän ohjaaminen, oppimisvaikeuksien ohjaaminen, oppijan oppimisprosessin yksilöllinen ohjaaminen, ohjattavien keskinäisen vuorovaikutuksien ohjaaminen, leikin ohjaaminen, päivittäisten toimintojen ohjaaminen.

Ohjaamisen merkitys on ymmärretty myös, nyt poistuvassa, koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamisen ammattitutkinnossa. Ohjaaminen on olennainen osa koulunkäynninohjaajan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammatillista identiteettiä, mikä tulee huomioida alan koulutuksissa.

JHL toteaa, että osaamisala tulisi nimetä siten, että ohjaamisen perustava merkitys tunnustetaan osaamisalan nimessä seuraavasti: *"koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamisen osaamisala"*.

Tutkinnon osia koskevat esitykset

2.1. Ammatillinen toiminta ja työelämäosaaminen kasvatus- ja ohjausalalla, 20 osp

Sisällöltään tärkeässä ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija kehittää työhyvinvointiaan" näkökulmana on yksilön työhyvinvointi. Esitetyt ergonomiaa, yksilöllisiä voimavaroja ja työturvallisuutta koskevat vaatimukset ovat sinänsä perusteltuja. Työhyvinvointi on kuitenkin aina koko työyhteisön asia ja yksittäisen työntekijän hyvinvointi on osin riippuvainen koko työyhteisön hyvinvoinnista. JHL katsoo, että ammattitaitovaatimus olisi perusteltua kirjoittaa muotoon *"opiskelija kehittää työhyvinvointia"*. Lisäksi ammattitaitovaatimusta täydennettäisiin uudella otsikkoa vastaavalla kriteerillä: *"opiskelija osallistuu työyhteisönsä työhyvinvoinnin kehittämiseen"*.

2.3. Tuen tarpeeseen vastaaminen oppimisen ja ohjauksen ympäristöissä, 30 osp.

Ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija ohjaa oppijaa erilaisissa kielellisissä haasteissa" opiskelijan edellytetään käyttävän erilaisia menetelmiä ja välineitä oppijan vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin tukemiseksi. Esimerkkinä annetaan selkeäkielisyys. Tulisiko hyväksytyyn suorituksen kriteerin yhteydessä opiskelijalta edellyttää kuitenkin selkokielen hallintaa? Myös tukiviittomat olisi mahdollista mainita yksilöitynä kompetenssina. *Selkokieli* ja *tukiviittomat* ovat konkreettisia taitoja, jotka useiden koulunkäynninohjaajien on hyvä hallita.

2.4. Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaminen, 40 osp

Ammattitaitovaatimusten laadinnan yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kriteerien selkeyteen. Ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija suunnittelee ja toteuttaa aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältöä" opiskelijan edellytetään tuntevan "toiminnan järjestäjän arviointikriteerit ja laatuajattelun". JHL katsoo, että käytetyt termit jäävät tulkinnanvaraisiksi. Sama ongelma kytkeytyy kriteeriin "opiskelija toteuttaa vastualueensa mukaista dokumentointia ja toiminnan ylläpitämiseen liittyviä tehtäviä". Tässäkin toiminnan ylläpitämiseen liittyvät tehtävät jäävät epäselviksi. Hyväksytyyn suorituksen

kriteerejä tulisi selkiyttää siten, että opiskelijalla ja arvioijalla olisi selkeä kuva tavoiteltavasta osaamisesta.

2.5. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin toteuttaminen, 40 osp

Pedagogista toimintakulttuuria koskevassa tutkinnon osassa on huomioitu pääsääntöisesti hyvin varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja alan osaamistarpeiden muutokset.

Pedagogista osaamista edellytetään kaikissa varhaiskasvatuksen työtehtävissä ja toimintaympäristöissä. Tutkinnon osassa 2.5 pedagoginen toiminta on huomioitu monipuolisesti siten, että opiskelijalta edellytetään muun muassa omien pedagogisten ajattelumallien arviointia sekä kykyä rikkaan pedagogisen oppimisympäristön toteuttamiseen. Lisäksi opiskelijan osaamiseen sisältyy muun muassa tutkivan ja leikin kautta tapahtuvan oppimisen, pedagogisen leikin, osallisuuden pedagogiikan, sekä vertaisoppimisen ohjaamisen kompetensseja. Opiskelijan edellytetään myös refleктоivan ja kehittävän aktiivisesti omaa rooliaan ”lasten oppimisen ohjaajana”.

Lasten osallisuuden vahvistaminen sekä empatia- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ovat niin ikään tärkeitä korostuksia. Tutkinnon osassa on lisäksi huomioitu kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen, mikä heijastaa myös uudistuvan varhaiskasvatuslain (40/2018) vaatimuksia. Kiusaamisen ehkäiseminen ja kiusaamistilanteiden ratkaiseminen on otettu huomioon myös tutkinnon osan 2.6 ammattitaitovaatimuksissa, samoin kun lasten vuorovaikutuksen tukeminen sekä tasavertaisen osallisuuden varmistaminen.

JHL kuitenkin katsoo, että tutkinnon osassa 2.5 tulisi huomioida paremmin varhaiskasvatussuunnitelmien ohjaava merkitys pedagogisen toiminnan taustalla. Varhaiskasvatussuunnitelmien merkitys on huomioitu erityisen hyvin perhepäivähoitajien tutkinnon osassa 2.7. JHL esittääkin, että ammattitaitovaatimukseen ”opiskelija toteuttaa osallisuuden pedagogiikkaa osana työryhmää”, lisätään uusi kriteeri: *”opiskelija tuntee varhaiskasvatussuunnitelman merkityksen pedagogisen toiminnan moniammatillisessa suunnittelussa ja toteutuksessa”*.

2.7. Toimiminen perhepäivähoitoympäristössä, 40 osp

Perhepäivähoitoon suuntautuneessa tutkinnon osassa varhaiskasvatussuunnitelman merkitys on huomioitu ansiokkaasti ja moniulotteisesti. Sisällöltään laajassa tutkinnon osassa yhdistyvät hoivan ja pedagogiikan kompetenssit, jotka varhaiskasvatuksessa kulkevat käsi kädessä.

Ammattitaitovaatimuksessa ”opiskelija toteuttaa yhteistyötä huoltajien kanssa” hyväksytyyn suorituksen kriteerit edellyttävät, että opiskelija ”sopii yhteistyössä perheiden kanssa lapsiryhmää koskevat toimintaperiaatteet (työaika, tiedon välittäminen, vaatehuolto, ruoka, uskonto, juhlat).” Uskonnollisten vakaumusten ja perheiden lisäksi varhaiskasvattajan tulisi kuitenkin huomioida myös perheen ja lapsen ei-uskonnolliset, sekulaarit vakaumukset päivittäisen toiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä, kuten varhaiskasvatuslaki edellyttää. JHL esittää, että vaatimusta täydennetään seuraavasti: *”opiskelija sopii yhteistyössä perheiden kanssa lapsiryhmää koskevat toimintaperiaatteet (työaika, tiedon välittäminen, vaatehuolto, ruoka, uskonto, vakaumus, juhlat).”*

Yrittäjyyttä käsittelevässä ammattitaitovaatimuksessa ”opiskelija toimii yrittäjyyden periaatteiden mukaisesti” hyväksytyyn suorituksen kriteeri edellyttävää opiskelijalta ”yrittäjämäistä toimintaa”.

Osaamisen arvioinnin kannalta vaatimus on epäselvä ja heikentää siksi opiskelijan oikeusturvaa. Vaatimus olisi perusteltua kirjoittaa auki siten, että opiskelija ja arvioija ymmärtävät kriteerin sisällölliset vaatimukset mahdollisimman selkeästi.

JHL näkee, että yrittäjyyttä käsittelevässä ammattitaitovaatimuksessa olisi perehdyttävä yksityisen perhepäivähoitajan toimintaa ohjaavaan normistoon. Siksi ammattitaitovaatimuksen yhteyteen olisi lisättävä uusi kriteeri: *"opiskelija tuntee yksityistä perhepäivähoitoa ohjaavat keskeiset säännökset ja käytännöt"*.

Yksityisten perhepäivähoitajien on laadittava lain mukaan omavalvontasuunnitelma. Yrittäjyyttä koskevaan ammattitaitovaatimukseen olisi perusteltua lisätä uusi hyväksytyin suorituksen kriteeri: *"opiskelija osaa laatia omavalvontasuunnitelman."*

2.10. Lapsen ja nuoren suojelu kasvatus- ja ohjaustyössä, 50 osp

Tutkinnon osassa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen ja nuoren koskemattomuuden turvaamiseen. Teemaa käsittelevän ammattitaitovaatimuksen kriteereissä huomioidaan lapsen ja nuoren henkinen ja fyysinen koskemattomuus, seksuaaliseen häirinnän tunnistaminen ja siihen puuttuminen, sekä kiusaamiseen ja perheväkivaltaan puuttuminen. Nämä ovat tärkeitä valmiuksia, jotka kasvattajan tulee hallita.

2.11. Osaamisen ja työllistyvyyden ohjaus, 50 osp

Ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija tekee monialaista yhteistyötä asiakkaiden osaamisen ja työllistyvyyden edistämiseksi" esitetään hyväksytyin suorituksen kriteeri "opiskelija hyödyntää monialaisuutta tavoitteen suunnassa." Kriteeri tulisi uudelleen muotoilla siten, että arvioitava kompetenssi kävisi selkeästi ilmi.

2.17. Kulttuurinen moninaisuus kasvatus- ja ohjaustyössä, 20 osp.

Ajankohtaisessa tutkinnon osassa korostuu ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden näkökulma kasvatus- ja ohjaustyössä. Syrjivän ja rasistisen puheen tunnistaminen sekä syrjinnän taustalla vaikuttavien valtarakenteiden ymmärtäminen ovat keskeisiä valmiuksia kulttuurisen moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Uskonnon merkitys on huomioitu hyvin ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija osaa kohdata kulttuurisen moninaisuuden työssään". Ammattitaitovaatimuksen yhteydessä olisi kuitenkin aiheellista käsitellä myös ei-uskonnollisten vakaumusten ja maailmankatsomusten merkitystä, jotka uskonnollisten vakaumusten ohella vaikuttavat syvällisesti useiden ihmisten elämässä ja kulttuureissa. JHL esittääkin, että ammattitaitovaatimuksen yhteyteen lisätään uusi kriteeri: *"opiskelija huomioi vakaumuksen ja maailmankatsomuksen merkityksen ohjattavan elämässä."*

Lisäksi ammattitaitovaatimusta olisi edellä mainittu huomioiden täydennettävä seuraavalla kriteerillä: *"opiskelija etsii työnsä tueksi tietoa uskonnoista, maailmankatsomuksista ja vakaumuksista."*

Yhteenveto

- JHL lähtökohtaisesti kannattaa esitettyä kasvatusta ja ohjausalan ammattitutkintoa mutta edellyttää, että *koulunkäynninohjaajan ja perhepäivähoitajan tutkintonimikkeet säilytetään*. Lisäksi koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisala tulisi nimetä siten, että osaamisalan nimestä käy ilmi, että kysymyksessä on koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamiseen perehdyttävä opintokokonaisuus
- Kasvatuksen ja ohjauksen ammattitutkinto ei sisällä tutkintonimikkeitä. Perhepäivähoitajille sekä koulunkäynninohjaajille ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajille tutkintonimikkeet ovat tärkeä osa ammatillista identiteettiä. Tutkintonimikkeen saavuttaminen motivoi alalle opiskelua ja kiinnittää opiskelijoita alaan. JHL esittää, että (a) koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamisen osaamisala johtaa tutkintonimikkeeseen *koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja*, ja että (b) perhepäivähoidon osaamisala antaa tutkintonimikkeen *perhepäivähoitaja*.
- Ammattitutkinnon perusteluonnoksessa koulunkäynninohjaajien ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien osaamisala on nimetty "koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisalaksi". Ohjaaminen on olennainen osa koulunkäynninohjaajan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammatillista identiteettiä, mikä tulee huomioida alan koulutuksissa. JHL katsoo, että osaamisala tulisi nimetä siten, että ohjaamisen perustava merkitys tunnustetaan osaamisalan nimessä seuraavasti: *"koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamisen osaamisala"*.
- Tutkinnon osan 2.1. ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija kehittää työhyvinvointiaan" näkökulmana on yksilön työhyvinvointi. Työhyvinvointi on kuitenkin aina koko työyhteisön asia. JHL katsoo, että ammattitaitovaatimus olisi perusteltua kirjoittaa muotoon *"opiskelija kehittää työhyvinvointia"*. Lisäksi osaamisvaatimuksia täydennettäisiin uudella kriteerillä: *"opiskelija osallistuu työyhteisönsä työhyvinvoinnin kehittämiseen"*.
- Tutkinnon osan 2.3. ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija ohjaa oppijaa erilaisissa kielellisissä haasteissa" opiskelijan edellytetään käyttävän erilaisia menetelmiä ja välineitä oppijan vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin tukemiseksi. Selkeäkielisyys sijaan opiskelijalta olisi mahdollista edellyttää selkokielen taitoja.
- Tutkinnon osa 2.4. ammattitaitovaatimus "opiskelija suunnittelee ja toteuttaa aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältöä" sisältää kriteerit: "opiskelija tuntee toiminnan järjestäjän arviointikriteerit ja laatuajattelun" sekä "opiskelija toteuttaa vastualueensa mukaista dokumentointia ja toiminnan ylläpitämiseen liittyviä tehtäviä". Hyväksytyt suorituksen kriteerit tulisi selkiyttää siten, että opiskelijalla ja arvioijalla on selkeä kuva tavoiteltavasta osaamisesta.
- Tutkinnon osassa 2.5. on huomioitu pääsääntöisesti hyvin varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja alan osaamistarpeiden muutokset. JHL kuitenkin katsoo, että varhaiskasvatussuunnitelmien ohjaava merkitys pedagogisen toiminnan taustalla tulisi huomioida paremmin. JHL esittää, että ammattitaitovaatimukseen "opiskelija toteuttaa osallisuuden pedagogiikkaa osana työryhmää", lisätään uusi kriteeri: *"opiskelija tuntee varhaiskasvatussuunnitelman merkityksen pedagogisen toiminnan moniammatillisessa suunnittelussa ja toteutuksessa"*.

- Perhepäivähoitoon suuntautuneessa tutkinnon osassa 2.7 varhaiskasvatussuunnitelman merkitys on huomioitu ansiokkaasti ja moniulotteisesti. Tutkinnon osassa yhdistyvät hoivan ja pedagogiikan kompetenssit, jotka varhaiskasvatuksessa kulkevat käsi kädessä.
- Tutkinnon osan 2.7. ammattitaitovaatimuksessa uskonnollisten vakaumusten lisäksi tulisi huomioida myös sekulaarit vakaumukset, kuten varhaiskasvatuslaki edellyttää. JHL esittää, että vaatimusta täydennetään seuraavasti: *"opiskelija sopii yhteistyössä perheiden kanssa lapsiryhmää koskevat toimintaperiaatteet (työaika, tiedon välittäminen, vaatehuolto, ruoka, uskonto, vakaumus, juhlat)."*
- Tutkinnon osan 2.7. ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija toimii yrittäjyyden periaatteiden mukaisesti" hyväksytyyn suoritukseen kriteeri edellyttävät opiskelijalta "yrittäjämäistä toimintaa". Osaamisen arvioinnin kannalta vaatimus on epäselvä ja vaatimus olisi perusteltua kirjoittaa auki siten, että opiskelija ja arvioija ymmärtävät kriteerin sisällölliset vaatimukset selkeästi.
- JHL näkee, että tutkinnon osan 2.7. yrittäjyyttä käsittelevään ammattitaitovaatimukseen olisi lisättävä uusi kriteeri: *"opiskelija tuntee yksityistä perhepäivähoitoa ohjaavat keskeiset säännökset ja käytännöt"*.
- Yksityisten perhepäivähoitajien on laadittava lain mukaan omavalvontasuunnitelma. Tutkinnon osan 2.7. yrittäjyyttä koskevaan ammattitaitovaatimukseen lisätään uusi hyväksytyyn suoritukseen kriteeri: *"opiskelija osaa laatia omavalvontasuunnitelman."*
- Tutkinnon osassa 2.10 kiinnitetään erityistä huomiota lapsen ja nuoren koskemattomuuden turvaamiseen. Teemaa käsittelevän ammattitaitovaatimuksen kriteereissä huomioidaan lapsen ja nuoren henkinen ja fyysinen koskemattomuus, seksuaaliseen häirinnän tunnistaminen ja siihen puuttuminen, sekä kiusaamiseen ja perheväkivaltaan puuttuminen. Nämä ovat tärkeitä valmiuksia, jotka kasvattajan tulee hallita.
- Tutkinnon osan 2.11. ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija tekee monialaista yhteistyötä asiakkaiden osaamisen ja työllistyvyyden edistämiseksi" esitetään hyväksytyyn suoritukseen kriteeri "opiskelija hyödyntää monialaisuutta tavoitteen suunnassa." Kriteeri tulisi uudelleen muotoilla siten, että arvioitava kompetenssi kävisi selkeästi ilmi.
- Tutkinnon osassa 2.17. uskonnon merkitys on huomioitu ammattitaitovaatimuksessa "opiskelija osaa kohdata kulttuurisen moninaisuuden työssään". Ammattitaitovaatimuksen yhteydessä olisi aiheellista käsitellä myös ei-uskonnollisten vakaumusten ja maailmankatsomusten merkitystä. Ammattitaitovaatimuksen yhteyteen lisätään uusi kriteeri: *"opiskelija huomioi vakaumuksen ja maailmankatsomuksen merkityksen ohjattavan elämässä."* Lisäksi ammattitaitovaatimusta täydennetään seuraavalla kriteerillä: *"opiskelija etsii työnsä tueksi tietoa uskonnoista, maailmankatsomuksista ja vakaumuksista."*

Lisätietoja:

Janne Hernesniemi
koulutuspoliittinen asiantuntija
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
gsm 050 361 1019
janne.hernesniemi@jhl.fi

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

Päivi Niemi-Laine
puheenjohtaja

Håkan Ekström
toimialajohtaja